

ESTEETTÖMYYDEN TARKISTUSLISTAT LEIRIEN SUUNNITTELUUN JA RAKENTAMISEEN

Jokaisella on oikeus osallistua ja kokea uusia elämyksiä ja osallistumisen mahdollistaminen on palkitsevaa ihan meille jokaiselle! Harva toimii leirillä yksin ja usein jo riittävä tila toimia apuvälineen ja avustajan kanssa on iso osa esteettömyyttä.

Erilaisten toimintapisteiden ja rastien kohdalla kannattaa miettiä myös vaihtoehtoa, jossa nimetty henkilö avustaa tarvittaessa. Muuten helppokulkuisella reitillä saattaa olla jokin yksittäinen vaikea paikka (esim. jyrkkä mäki tai puun juurakko) ja tällaisissa paikoissa apu on tarpeen.

Tekijöiden positiivinen asenne ratkaisee jo monta pulmaa. Jo pelkästään näiden asioiden pohtiminen ja tiedostaminen on tärkeää esteettömyyden eteenpäin viemiseksi.

Väliaikaisissa wc-rakennelmissa voidaan mahdollisuuksien mukaan hyödyntää valmiita, esteettömiä bajamaja ratkaisuja, ja metsäisiä polkumaisia reittejä saadaan helposti parannettua erilaisilla silta- ja kaideratkaisuilla.

Valintaa reitille lähtemisestä helpottaa myös ennakkotieto rastien ja reittien vaativuudesta ja ominaisuuksista. Siksi näiden tietojen merkitseminen leirikarttoihin on tärkeää.

Kun esteettömyysajatus on mukana jo suunnittelun alkuvaiheessa, säästyy aikaa ja rahaa. Tällöin rakennelmien toteuttaminen on helpompaa ja lopputulos palvelee paremmin kaikkia leiriläisiä. Seuraavia ohjeita ja suosituksia kannattaa noudattaa suunniteltaessa ja rakennettaessa kaikille mahdollisimman hyvin soveltuvia leiriolosuhteita.

1. KAAVOITUS, REITIT JA SIIRTYMÄT

- Pääkulkuväylät tasaiset, kovat ja riittävän leveät (150 cm).
- Esteettömiä autopaikkoja mahdollisimman lähelle leirialuetta
 - o pituus 500 cm ja leveys 360 cm

- alue merkitään näkyvästi kansainvälisellä pyörätuolisymbolilla ja P-merkillä
- yksittäiset autopaikat voidaan merkitä pystyopastein kansainvälisellä pyörätuolisymbolilla pysäköintipaikan edessä
- Saattoliikenteelle kulku perille leirialueelle asti
- Kulkureiteillä ei saa olla kompastumis- tai törmäysvaaraa aiheuttavia esteitä
- Kulkuväylä esteettömiin pesu- ja wc-tiloihin ja leirisairaalaan tasainen, kova ja riittävän leveä (suositus vähintään 90 cm)
- Riittävästi esteettömiä peseytymis- ja wc-tiloja
 - Tulee huomioida, että yksi ihminen saattaa tarvita wc-tilaa tavallista pidemmän ajan
- Yhteiselle tapahtuma-alueelle esteetön kulkureitti ja mahdollisuus päästä autolla perille asti ja tarvittaessa poistua kesken ohjelman
- Osa tapahtuma-alueesta toteutetaan esteettömänä (pinta kova, tasainen ja märkänäkin mahdollisimman liukumaton)
- Esteetön kulkureitti uimarannalle
- Pääväylille ja tärkeille reiteille kuljetuspalvelu tavaroiden, liikkumis- ja toimimisesteisten henkilöiden ja heidän apuvälineidensä kuljettamiseen
- Mahdollisuuksien mukaan etukäteen mietitty turvallinen alue lastausta ja purkua varten
- Kävellessä suoritettaviin siirtymisiin varattava riittävästi aikaa huomioonottaen hitaasti liikkuvat ja liikkumisesteiset, jotka mahdollisesti siirtyvät joukon mukana
- Leirialueella pyörän tms. käyttömahdollisuus, jos pitkien välimatkojen kulkeminen aiheuttaa ongelmia liikkumisessa
 - Leirilippukunnan ja erityistä tukea tarvitsevan partiolaisen mietintään jää tarve maastopyörätuoliin tai muuhun kulkua helpottavaan välineeseen ja sellaisen hankkiminen (esteettömyys- ja sisutyöryhmän tuella)

2. ALALEIRIT

- Kulkureitti nuotiopaikalle ja muille alaleirin yhteisille tapahtumapaikoille tulee olla tasainen, kova ja riittävän leveä (suositus vähintään 90 cm, mielellään kuitenkin vähintään 120 cm).
- Esteettömiksi merkityillä kulkureiteillä ei saa olla törmäys- tai kompastumisvaaraa aiheuttavia esteitä, esimerkiksi teltan kiinnitysnauruja.

- Reunustettu ja hyvillä tummuuskontrasteilla (esim. maalatuilla kivillä) merkitty kulkuväylä auttaa väylän hahmottamisessa.
- Myös jonkinlaisesta kaiteesta tai köydestä on apua kulkuväylän hahmottamisessa;
 - o Köydestä tai puusta tehdyn käsijohteen tulee olla sellaista materiaalia, että siinä voi huoletta itseään satuttamatta liu'uttaa kättä
 - o Puinen käsijohde on köyttä parempi, köysi yksistään ei ole käsijohde. Se ohjaa, muttei anna tarvittavaa tukea.
 - o Köysi ei myöskään erotu riittävästi kontrastina taustastaan, joten sitä ei voi yksinään käyttää ohjaavana elementtinä.
 - o Köyden/käsijohteen tulee olla sellaisella korkeudella, ettei se aiheuta kompastumista- tai törmäysvaaraa (korkeus 90 cm)
- Nuotiopaikan tulentekopaikka tulee olla avara ja hyvällä työskentelykorkeudella
- Nuotiopaikan ympärillä erikorkuisia istuimia ja tilaa myös pyörätuolille
- Oman leirilippukunnan tulee huolehtia siitä, että esteettömiä majoitustiloja on riittävästi
 - o Teltoja, joissa on riittävästi tilaa toimimiseen, apuvälineiden säilyttämiseen ja joissa pystyy seisomaan
 - o Maasta korotettuja makuupaikkoja
- Esteettömät majoitustilat sijoitetaan mahdollisimman lähelle pääväyliä
- Esteettömät majoitustilat sijoitetaan mahdollisimman lähelle esteettömiä wc-tiloja (ks. Esteetön wc) ja esteettömiä ruokailutiloja (ks. Yhteiset tilat)
- Kulkureitit esteettömiltä majoituspaikoilta pääväylille mahdollisimman tasaiset, kovat ja leveät (suositus vähintään 90 cm)
- Kulkureiteille kulkua helpottavia turvallisia rakenteita, esim. siltoja
 - o Siltarakenteiden leveys vähintään 120 cm
 - o Jos silta on lautarakenteinen, se rakennetaan poikkilaudoituksella, lautojen rako saa olla enintään 0,5 cm
 - o Siltarakenteen sivuilla tulisi olla 5 cm korkuinen reunaeste (suojareuna)

3. YHTEISOHJELMA-ALUEET

- Yhteisohjelma-alueelle oma kovapintainen (esim. lauta- tai vanerilattia) esteetön alue pyörätuolin käyttäjiä ja vaikeasti liikkuvia varten

- Tälle alueelle varattava selkä- ja käsinojallisia istuimia
- Yhteisiin tapahtumiin oma paikka viittomakielisille, josta hyvä näkyvyys tulkkiin ja lavalle
- Induktiosilmukka osaan katsomoa ja esiintymislavalle
- Induktiosilmukka-alue on hyvä merkitä karttaan
- Kaikki ääni mikrofoniiin, myös musiikki yms., ei ainoastaan puhe.
- Induktiosilmukan tulee olla yhteensopiva muun äänentoiston kanssa
- Siirrettävä induktiosilmukka pienempiin tilaisuuksiin, esim. hartaushetkeen
 - Siirrettävällä silmukalla saa kuuluvuutta n. 10 metrin säteelle
- Paikka ohjelman kuvailulle valittuna niin, että se voidaan luontevasti toteuttaa.
- Yhteisohjelma-alueen läheisyyteen esteetön wc, jotta sinne pääsee helposti myös kesken ohjelman (ks. Esteetön wc).

4. TOIMINTALAAKSOT

- Kannattaa miettiä, miten rastien tehtäviä voisi soveltaa kaikille ainakin osittain sopiviksi.
- Toimintarasteista ennakkoon saatavilla tarkat kuvaukset, jotta kaikki leiriläiset voivat (yhdessä saattajansa/avustajansa kanssa) tehdä päätöksen rastin suorittamisesta ja soveltuvuudesta.
- Esteettömille rasteille esteetön kulkuväylä (tasainen, kova ja riittävän leveä, suositus vähintään 90 cm, kaltevuus enintään 8 %)
- Rasteille johtavista reiteistä on hyvä olla sanallinen tai symbolein toteutettu kuvaus reitin haastavuudesta tai yksittäisiä hankalista paikoista
- Jos täysin esteetön kulkuväylä on mahdoton tai sitä ei voi turvallisesti toteuttaa, tulee reitillä olevia hankalia kohtia varten nimetä avustajaksi henkilön, joka auttaa tarvittaessa
- Rasteilla mahdollisuus käyttää apuvälineitä tai esimerkiksi pöytää rastilla toimimiseen
 - Pöydän korkeus 75-80 cm, jolloin pyörätuolissa istujalle jää riittävästi tilaa polville pöydän alle (vapaan tilan suositusten mukaiset vähimmäismitat: korkeus 67 cm, leveys 80 cm ja syvyys 60 cm, rakenteissa huomioitava, etteivät ne vähennä pöydän alle jäävän tilan korkeutta)
- Em. rastit voisivat sijaita mahdollisesti saman kulkuväylän varrella
- Rastien turvallisuutta tulee miettiä kaikkien osallistujien kannalta

- Jos rastilla on rakennelmia, tulee niihin olla esteetön kulku (katso kohta Esteetön kulku tilaan)
- Jos toimintalaaksossa on pukeutumis- ja/tai peseytymistilat, myös niiden esteettömyys tulee huomioida, jos rasti on muuten esteetön (ks. Esteetön pukeutumistila ja Esteetön peseytymistila)

5. YHTEISET TILAT

5.1 ESTEETÖN KULKU TILAAN

- Mahdollisen luiskan kaltevuus enintään 8 % ja leveys vähintään 90 cm
- Jos luiska on yli 6 metriä, tulee olla välitasanne
- Luiskan materiaali märkänäkin luistamatonta
- Luiskassa tulee olla reunaeste (suojareunan korkeus 5 cm) tai se voi rajautua seinään
- Vapaa tila luiskan alkamis- ja päättymiskohdassa on vähintään 150 x 150 cm
- Luiska päättyy tasanteeseen (ei siis suoraan oviaukkoon)
- Luiskan molemmin puolin tulee olla käsijohteet (suosituskorkeus 90 cm)
- Ovi on kevyt ja helppo avata myös yhdellä kädellä, vaakasuuntainen lankavedin suositeltava oven sisäpuolella (saranapuolella 80 cm korkeudella)
- Oven vapaa leveys vähintään 85 cm
- Ovi on kynnyksetön tai kynnys enintään 2 cm

5.2 KAHVILAT, RUOKAILUKATOKSET, MUUT YHTEISET TILAT

- Palvelutiskin korkeus noin 85 cm
- Riittävästi laskutilaa
- Ruokailulinjastojen suunnittelu niin, että mahdollistaa avustajan ja avustettavan kulkemisen yhdessä, väli toiseen linjastoon vähintään 120 cm.
- Kulkuväylien vapaa leveys 90 cm
- Mahdollisuus päästä pyörätuolilla pöydän ääreen
 - o Pöydän korkeus 75-80 cm, jolloin pyörätuolissa istujalle jää riittävästi tilaa polville pöydän alle (vapaan tilan suositusten mukaiset vähimmäismitat: korkeus 67 cm, leveys 80 cm ja syvyys 60 cm).

- Pöydän rakenteessa on huomioitava, ettei pöytää kiertävä tukirakenne vähennä pöydän alle jäävän tilan korkeutta
- Esteetön wc-tila lähelle kahvila- ja ruokailutiloja (ks. Esteetön wc)
- Palvelupistesilmukka mm. leirisairaalan ja pääinfo-pisteen käyttöön
 - Paikat, joissa induktiosilmukkaa käytetään, tulee merkitä induktiosilmukan tunnuksella
- Sähköpyörätuolien latauspiste tarvittaessa majoitusalueiden, yhteistapahtumien ja esim. esteettömyysinfo-pisteen yhteyteen.
- Pyykin pesumahdollisuus
- Vältetään voimakkaiden hajusteiden käyttöä yhteisissä tiloissa
- Pyritään käyttämään hajusteettomia ja allergiaystävällisiä pesu- ja puhdistusaineita

5.3 ESTEETÖN PUKEUTUMISTILA

- Esteetön sisäänkäynti, tarvittaessa luiska ja tasanne (ks. □Esteetön kulku tilaan□)
- Pukuhuoneessa vapaa tila oven välittömässä läheisyydessä vähintään 150 x 150 cm
- Pukuhuone on kooltaan vähintään 210 x 210 cm, vapaan tilan halkaisija 150 cm
- Lattia on tasainen ja märkänäkin luistamaton
- Hyvä ja tasainen valaistus
- Pukuhuoneessa tulee olla istuimia, korkeus/korkeudet n. 40□55 cm
- Pukuhuoneessa tulee olla penkki/laveri pukeutumista varten, korkeus 50 cm, pituus vähintään 200 cm ja leveys 60 cm
- Penkin päässä ja sivulla tulee olla tukikaide, josta saa tarvittaessa tukea
- Penkin on hyvä olla pehmustettu
- Tilassa on hyvä olla pöytä tai muu laskutaso
 - Pöydän sijainti niin, ettei se vie vapaata tilaa penkin edestä ja näin estä pyörätuolilla penkin ääreen pääsemistä ja penkille siirtymistä
- Tilassa tulee olla naulakoita eri korkeuksilla 100□120 cm ja 140□160 cm
- Naulakot tulee olla sijoitettuna niin, etteivät ne aiheuta törmäysvaaraa ja niiden tulee erottua selkeästi
- Pukuhuoneessa tulee olla tukikaiteita ainakin istuimien läheisyydessä

5.4 ESTEETÖN PESEYTYMISTILA

- Esteetön sisäänkäynti, tarvittaessa luista ja tasanne (ks. Esteetön kulku tilaan)
- Oven sisäpuolelle vaakasuuntainen vedin, (saranapuolelle 80 cm korkeudelle)
- Tilaa pyörätuolin kääntymiseen, pyörähdysympyrä halkaisijaltaan vähintään 150 cm
- Lattia märkänäkin luistamaton
- Ei liukastumis- tai kompastumisvaaraa aiheuttavia mattoja tms.
- Hyvä ja tasainen valaistus
- Peseytymispaikassa tulee olla sekä pysty- että vaakasuuntaisia tukikaiteita
- Peseytymispaikassa tulee olla myös käsisuihku, peseytyminen on hankalaa, jos vesi tulee vain ylhäältä
- Peseytymispaikassa tulee olla riittävästi tilaa, suositeltava koko vähintään 90 x130 cm
- Suihkusta pitää tulla lämmintä vettä ympäri vuorokauden

5.5 ESTEETÖN WC

- Esteetön sisäänkäynti, tarvittaessa luiska ja tasanne (ks. Esteetön kulku tilaan)
- Oven sisäpuolelle vaakasuuntainen vedin, (saranapuolelle 80 cm korkeudelle)
- Tilaa pyörätuolin kääntymiseen, pyörähdysympyrä halkaisijaltaan vähintään 150 cm
- Lattia märkänäkin luistamaton
- Ei liukastumis- tai kompastumisvaaraa aiheuttavia mattoja tms.
- Hyvä ja tasainen valaistus
- Alaslaskettavat tukikaiteet wc-istuimen molemmin puolin
- Vapaata tilaa istuimen molemmille puolille vähintään 80 cm
- Jos vapaa tila on vain istuimen toisella puolella, tulee wc-tila olla myös peilikuvana
- Istuimen korkeus 45□50 cm
- Etäisyys käsisuihkuun ja wc-paperitelineeseen tulisi olla korkeintaan 30 cm (istuimen etureunasta)
- Jos wc-tilassa on allas,
 - o sen edessä ja sivulla tulisi olla vapaata tilaa vähintään 120 cm
 - o käyttökorkeus 80 cm
 - o pesualtaan alla olevan vapaan polvitilan syvyys vähintään 60 cm, korkeus vähintään 67 cm ja leveys vähintään 80 cm
- Saippuatelineen hyvä käyttökorkeus on 90 cm

- Käsippyhetelineen/käsienkuivauslaitteen sopiva käyttökorkeus on 90 cm
- Jollei tilassa ole automaattivalaistusta, wc-tilan valokatkaisijan suosituskorkeus on 85□10 cm
- Jos tilassa on peili,
 - o puolipeilin alareunan suositeltava korkeus lattiasta on enintään 90 cm ja kokovartalopeilin vähintään 30 cm

5.6 ESTEETÖN SAUNA

- Esteetön sisäänkäynti, tarvittaessa luiska ja tasanne (ks. Esteetön kulku tilaan)
- Oven sisäpuolelle vaakasuuntainen vedin, (saranapuolelle 80 cm korkeudelle)
- Tilaa pyörätuolin kääntymiseen, pyörähdysympyrä halkaisijaltaan vähintään 150 cm
- Lattia märkänäkin luistamaton
- Kiuas suojattu myös alhaalta palovammojen estämiseksi
- Alimman lauteen korkeus n. 50 cm, lauteille siirtyminen mahdollista suihkupyörätuolista
- Loivat portaat tai penkki alimman ja ylemmän lauteen väliin, jolloin voi helpommin siirtyä ylemmälle lauteelle
 - o Penkin/portaan korkeus enintään 16 cm ja leveys 60 cm
- Puiset käsijohteet
- Kaide, josta saa tukea ylimmälle lauteelle nousemiseen

6. UIMARANTA

- Esteetön kulku uimarannalle (helikopterin laskeutumismatto-tyyppinen ratkaisu?)
<http://mobi-mat-civil-access-deschamps.com/>
- Uintialue rajattu poijuin tai muuten selkeästi muusta vesialueesta
- Äänimajakka suositeltava, helpottaa paluusuunnan hahmottamista ja lisää uimarannan turvallisuutta
- Esteetön laituri
 - o Laituri on tasainen ja märkänäkin luistamaton
 - o Laiturin vapaa tila on vähintään 180 x 180 cm
 - o Puupintaisen laiturin lautojen välinen rako enintään 5 mm, eikä laiturista saa irrota tikkuja
 - o Laiturilla on kiinteitä penkkejä mm. pukeutumista varten

- Laituria reunustaa joko käsijohteet (suosituskorkeus 90 cm) tai suojareuna (korkeus 5 cm)
- Uintimahdollisuus laiturilta
 - Laiturilta laskeutuu loivat luistamattomat portaat veteen (suositusleveys 60-70 cm)
 - Portaat aloitetaan n. 50cm laiturin pinnan yläpuolelta, jolloin niille on helppo siirtyä istumaan suoraan pyörätuolista
 - Askelmien nousu n. 15 cm ja etenemä n. 350 cm
 - Portaita reunustaa käsijohteet (suosituskorkeus 90 ja 70 cm)
 - Veden alla portaiden päässä on tasanne
- Uimaluiska rannalta tai laiturilta
 - Luistamaton luiska johtaa uimasyvyteen asti
 - Luiskan leveys on vähintään 90 cm ja kaltevuus enintään 8 %
 - Voi olla metalliritilä- tai puupintainen
 - Puupintaisen luiskan lautojen välinen rako enintään 5 mm
 - Luiskassa on käsijohteet molemmin puolin (suositus 90 ja 70 cm)
 - Luiskan päässä uintisyvydessä on tasanne pyörätuolilla kääntymistä varten ja se merkitään esim. poijulla
 - Tarvittaessa luiskassa käytetään kaidetta ja reunaestettä

7. OPASTUS

- Ennakkoinformaation (mm. verkkosivut, esitteet) tulee olla helppolukuista ja ulkoasultaan selkeää
 - Tärkeiden asioiden tulisi olla helposti löydettävissä ja ymmärrettävissä
 - Esteettömyydestä ja osallistumista haittaavista esteistä tulisi kertoa jo ennakkoon
 - Verkkosivuilla tekstiversioiden käyttömahdollisuus
 - Myös tapahtuma-alueen kartta ja ajo-ohje tulee löytyä ennakkoinformaatiosta
 - Mahdolliset ulkomaalaiset leiriytyjät huomioitava (tiedot myös englanniksi ja ruotsiksi)
- Selkeät, helppolukuiset opasteet/opastintaulut
 - Opasteiden kirjasinkoon suositus on 2,5□4 cm, kun se luetaan opasteen välittömästi läheisyydestä ja 7□10 cm, kun lukuetaisyys 1-3 metriä

- Karttojen ja opastintaulujen looginen katselusuunta tulee myös huomioida (ovat samaan suuntaan maaston kanssa)
- Riittävästi opasteita, myös paluureittien opastus tulee huomioida
- Opasteiden/opastintaulujen sijoittelu sopivalle korkeudelle, suositus 140□160 cm
- Kohokartta leirialueesta palvelee näkövammaisia
- Opasteissa/opastintauluissa hyvä kontrasti
- Opasteet/opastintaulut heijastamattomat ja häikäisemättömät (ei kiiltäväpintaist)
- Opastus tärkeimpiin paikkoihin myös kuvin tai symbolein
- Esteettömät kulkureitit, peseutumis- ja wc-tilat sekä toimintalaaksot/rastit merkittävä karttoihin
- Myös kulkureiteillä esiintyvät yksittäiset hankalat paikat (esim. jyrkkä rinne) olisi hyvä merkitä karttoihin
- Reiteistä on hyvä olla saatavilla erillinen sanallinen tai symbolein toteutettu kuvaus reitin haastavuudesta ja yksittäisistä hankalista paikoista

8. PELASTAUTUMISSUUNNITELMA

- Esteettömyys tulee huomioida pelastautumissuunnitelmassa
 - varmistaa, että välineitä pelastautumiseen on riittävästi
 - suunnitelmasta tulee löytyä tieto erityistä tukea tarvitsevien pelastettavien määrästä ja toimintatavoista
 - pelastautumisreitit suunnitellaan niin, että ne soveltuvat myös erityistä tukea tarvitsevien pelastautumiseen

Tarkistuslistojen pohjana on käytetty Invalidiliiton ESKEH-menetelmän esteettömyyskartoituksiin suunniteltuja tarkistuslistoja, jotka löytyvät täältä:

http://www.esteeton.fi/portal/fi/rakennettu_ymparisto/tarkistuslistoja/

Lähteenä on käytetty myös Opetusministeriön Esteetön luontoliikunta-julkaisua